

СМЈЕРНИЦЕ ЗА ИСПУЊАВАЊЕ ОБРАСЦА ЖАЛБЕ - ДИСКРИМИНАЦИЈА

Од великог значаја је да одговорите на сљедећа питања у дијелу који се односи на опис конкретног догађаја како би омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине могли да усмјере свој поступак испитивања. Испод сваког питања се налази појашњење и примјери који Вам могу помоћи да опишете догађај.

КОЈИ ОРГАН ВЛАСТИ ВАМ ЈЕ УСКРАТИО ПРАВО?

Изузетно је битно да наведете одговорну страну за коју сматрате да Вас је дискриминисала како би омбудсмани могли што ефикасније приступити поступку разматрања и испитивања навода из Ваше жалбе.

Као одговорна страна у случају дискриминације може се појавити било који орган или институција власти, као и субјект који врши јавна овлаштења као и било које друго правно или физичко лице. Важно је да наведете пуни назив органа и одговорно лице, односно податке другог субјекта за којег сматрате да је вршио дискриминацију.

КАДА СЕ И КАКО РАДЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ДЕСИЛА?

Молимо Вас да што прецизније одредите када се и како радња која је довела до различитог третмана десила. Уколико се радња понављала покушајте да наведете датуме и ако је могуће времена када се различито поступање дешавало. Омбудсмани не морају да разматрају случајеве који се односе на радње које су се десиле годину дана прије подношења жалбе, осим ако последица те радње још увијек траје.

ДА ЛИ СТЕ И КАДА ПОКРЕНУЛИ НЕКИ ДРУГИ ПОСТУПАК ЗАШТИТЕ? ДА ЛИ СТЕ СЕ ОБРАЂАЛИ ЗА ПОМОЋ НЕКОМ ДРУГОМ ОРГАНУ?

Да ли сте поводом различитог поступања покренули формални или неформални поступак заштите код неког другог органа, осим обраћања омбудсменима и пред којим органом, а у складу с поступцима који су утврђени законом, а првенствено у складу са Законом о забрани дискриминације.

ДА ЛИ СТЕ ЖРТВА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ?

Дискриминација је облик незаконитог понашања које се састоји од **различитог понашања због неког забрањеног основа** које има за сврху или последицу **кршење неког загарантованог људског права или слободе**, а које се **не може оправдати законитим циљем**.

Да ли сте различито третирани, по којем основу и у односу на кога?

Ово је најзначајније питање за разматрање случајева дискриминације због чега скрећемо пажњу на важност да прецизно дефинишете основ(е) дискриминације.

Повреда права и слобода вршењем дискриминације се дешава због чињенице да су особе различито третиране. Различито поступање чини срж дискриминације и има два елемента: основ дискриминације и потребу идентификовања упоређивача.

Уколико повреда права и слобода није настала због различитог понашања онда се не ради о дискриминацији. У овом случају омбудсмани неће обуставити испитивање ваше жалбе већ ће наставити са испитивањем кршења уставом и законом загарантованих људских права и основних слобода.

Основ дискриминације може бити један или више њих, а то су: *раса, боја коже, језик, вјера, етничка припадност, инвалидитет, старосна доб, национално или социјално поријекло, веза с националном мањином, политичко или друго увјерење, имовно стање, чланство у синдикату или другом удружењу, образовање, друштвени положај и пол, сексуална оријентација, родни идентитет или полне карактеристике.*

ИЗУЗЕТНО ЈЕ ВАЖНО ДА У ФОРМУЛАРУ ЖАЛБЕ ЈАСНО НАВЕДЕТЕ ОСНОВ

Да ли можете идентификовати особе или групе које су у истој или сличној ситуацији биле другачије или повољније третиране у односу на Вас?

Код различитог понашања битно је утврдити да ли би другачије понашање постојало и према групи која нема неку личну карактеристику или има личну карактеристику супротне вриједности. На примјер, приликом запошљавања на одређена радна мјеста пол особе не би смио да има утицаја приликом доношења одлуке о запошљавању. Уколико би особа мушког пола сматрала да је жртва дискриминације потребно је утврдити да ли је особи женског пола дата предност само због пола особе. Исто тако, ако особа са инвалидитетом нема приступ јавном мјесту будући да није обезбијеђена приступна рампа, особа или група у истој или сличној ситуацији би биле особе које немају ту врсту инвалидитета. Због тога би било значајно да поред указивања на Вашу личну карактеристику због које сматрате да се према Вама различито поступа, такође покушате да наведете која особа или група се са Вама налази у истој и сличној ситуацији, а не трпи исту врсту различитог понашања. Ова особа или група не мора нужно бити идентификована, али би било значајно да укажете која особа или група по Вашем увјерењу не би била различито третирана као Ви.

Мушкарац се жали омбудсменима да је приликом запошљавања у вртић стављен у неповољнији положај у односу на лице женског пола јер сматра да је директорица ту одлуку донијела на основу личних увјерења, а не на основу квалификација кандидата.

ОПИШИТЕ ДРУГАЧИЈЕ ПОСТУПАЊЕ КОРИСТЕЊИ ДОЛЕ НАВЕДЕНЕ ПРИМЈЕРЕ?

Закон о забрани дискриминације дефинише да другачије поступање може настати кроз више различитих облика понашања:

Непосредна/директна дискриминација се односи на свако дјеловање или пропуштање дјеловања када је неко лице или група лица доведена или је била или би могла да буде доведена у неповољнији положај за разлику од неког другог лица или групе лица у сличним ситуацијама.	Тражи се млада дјевојка за рад у кафићу. На интервјуу комисија је јасно ставила до знања свим кандидаткињама да неће предложити послодавцу пријем у радни однос лица које јавно испољава своја вјерска увјерења.
---	---

<p>Посредна/индиректна дискриминација се односи на сваку ситуацију у којој, наизглед, неутрална одредба, критеријум или пракса, има или би имала ефекат довођења неког лица или групе лица у неповољан или мање повољан положај у односу на друга лица.</p> <p>Код овог облика различитог поступања забрањени основ није видљив у тексту одредбе, критеријума или праксе, али посљедица такве одредбе, критеријума или праксе јесте различито поступање према лицу или групи лица која имају одређену личну карактеристику.</p> <p>Код посредног/индиректног различитог поступања тешко је уочити забрањени основ и уопште овај облик различитог поступања је теже препознати.</p>	<p>За одређено радно мјесто предвиђено је да сви запослени морају бити обријани. Иако се овај услов примјењује на све подједнако уколико овакав захтјев није оправдан могао би да дискриминише особе на основу њихових вјерских увјерења.</p>
<p>Узнемиравање по неком забрањеном основу се односи на сваку ситуацију која има за сврху или чији је ефекат повреда достојанства лица и стварање застрашујућег, непријатељског, деградирајућег, понижавајућег или увредљивог амбијента. Узнемиравање представља посебан облик различитог поступања чија посљедица се огледа у повреди достојанства лица и стварању застрашујућег, непријатељског, деградирајућег, понижавајућег или увредљивог амбијента. Стога је битно да детаљно опишете све облике физичког, вербалног или невербалног понашања које су за Вас имале наведену посљедицу. Уколико сте у могућности доставите писане или друге материјале који поткријењују Ваше наводе или уколико је могуће имена особа које су присуствовале тој или тим радњама.</p>	<p>Особље запослено у шалтер сали општине је почело гласно да вријеђа особу због начина како је била одјевена при томе изражавајући своје ставове да се зна како се облаче мушкарци и да сматрају пирсинг, наушнице, лакиране нокте и шалове шарених боја непримјерним на особама мушког пола.</p>
<p>Сексуално узнемиравање је сваки облик нежељеног вербалног, невербалног или физичког понашања полне природе чији је циљ или ефекат повреда достојанства лица, посебно када ће се њиме створити застрашујући, непријатељски, деградирајући, понижавајући или увредљив амбијент. За разлику од узнемиравања по другим основама, сексуално узнемиравање се дешава због полне природе, односно биолошких карактеристика које разликују особе женског и мушког пола. Стога је битно да детаљно опишете све облике нежељеног физичког, вербалног или невербалног понашања полне природе. Уколико сте у могућности доставите писане или друге материјале које поткријењују Ваше наводе или уколико је могуће имена особа које су присуствовале тој или тим радњама.</p>	<p>Шеф једне организационе јединице у заводу је пред свим запосленим мјесецима добацивао радници, нудећи јој сексуалне контакте које је она одбијала.</p> <p>У канцеларијским просторијама јавне институције у којима су примане странке су биле залијељене слике разголићених особа.</p>

<p>Мобинг је облик нефизичког узнемиравања на радном мјесту који подразумева понављање радњи које имају понижавајући ефекат на жртву чија је сврха или посљедица деградација радних услова или професионалног статуса запосленог. Радња мобинга је различита од узнемиравања и сексуалног узнемиравања. Мобинг се дешава само на радном мјесту, и то између особа које су у радном односу. Састоји се од понављања радњи искључиво нефизичке природе (вербално или невербално), а указивање на личне карактеристике особе која трпи такво понашање није разлог зашто се мобинг дешава. Посљедица мобинга је слична посљедици узнемиравања и сексуалног узнемиравања, те стога уколико сте у могућности доставите писане или друге материјале који поткријењују Ваше наводе или уколико је могуће имена особа које су присуствовале тим радњама.</p>	<p>Послодавац се често повишеним тоном обраћао запосленим говорећи им да су неспособни, лијени и глупи и тјерао их да раде физичке послове на одржавању канцеларија које нису биле у опису њихових радних мјеста.</p> <p>Запослени су данима онемогућавали свом колеги да приступи рачунару који му је неопходан за обављање радних задатака, мијењајући оријентацију заслона, језик оперативног система и искључујући одређене опције које су га онемогућавале да штампа документе.</p>
<p>Сегрегација је дјело којим (физичко или правно) лице одваја друга лица због неке њихове личне карактеристике. Сегрегација се односи на неоправдано просторно одвајање групе лица којима су због тога ограничена одређена права или слободе. Уколико сматрате да ваша група трпи сегрегацију опишите радње које доводе до просторног одвајања и карактеристике те групе због којих сматрате да долази до неоправдане сегрегације. Такође, опишите које су посљедице таквог просторног раздвајања када је у питању приступ одређеним правима и слободама.</p>	<p>Локална заједница је одлучила да изгради ограду око ромског насеља у којем је забиљежен значајан број кривичних дјела како би особе које улазе и излазе из насеља могле бити идентифициране од стране полиције.</p> <p>Сва дјеца са потешкоћама у развоју се уписују у основне школе које су организоване по посебном програму без обзира да ли би неко од те дјеце могло похађати наставу по редовном програму уз подршку асистента. Дјеца која заврше наставу по посебном програму имају ограничен избор за наставак школовања.</p>
<p>Виктимизација као облик дискриминације је посебна процедурална заштита лица која су пријавила дискриминацију или учествују у поступку. Уколико сматрате да сте жртва виктимизације потребно је да укажете да сте пријавили или да је у току формални или неформални поступак поводом неког облика дискриминације те да због тога трпите неку врсту посљедица од стране особе која је означена као особа која дискриминира или од стране других особа из вашег окружења.</p>	<p>Након што је поднијела захтјев за покретање дисциплинског поступка због сексуалног узнемиравања, послодавац је дао отказ подносиоци захтјева.</p>
<p>Подстицање на дискриминацију се састоји од заговарања националне, расне или вјерске мржње. Овај облик различитог поступања се односи на све оне вербалне, невербалне или писане радње којима се заговара национална, расна или вјерска мржња. Уколико подносите жалбу због ове врсте дискриминације битно је да укажете на документе, јавне иступе или друге радње којима се заговара национална, расна или вјерска мржња.</p>	<p>Током јавног наступа кориштени су стереотипи о мањској групи те су позивани присутни да никада не дозволе да се та група насели у локалној заједници, да им се не дозволи да раде у локалној заједници нити омогући да бораве у локалној заједници.</p>

Пропуштање разумног прилагођавања

С циљем учешћа особа с инвалидитетом у свим сферама јавног и друштвеног живота, сви органи власти дужни су да обезбиједу приступ јавно доступним ресурсима, а послодавци су дужни да прилагоде приступ радном мјесту и обезбиједу прилагођене радне услове. Пропуштање разумног прилагођавања јавно доступних ресурса или радних мјеста може да представља дискриминацију на основу инвалидитета. Уколико сматрате да сте жртва ове врсте различитог поступања потребно је да опишете радњу, односно пропуштање прилагођавања које је резултовало у ограничењу приступа одређеним правима или слободама. Важно је и да правилно означите орган власти или послодавца који је пропустио да предузме мјере разумног прилагођавања.

У свом испитивању Омбудсмани морају да утврде двије чињенице: да је дошло до различитог третмана особа са инвалидитетом и да је орган власти, односно послодавац пропустио да предузме мјере прилагођавања иако је то било разумно очекивати.

Знак на улазу у ресторан забрањује гостима да уводе животиње у ресторан. Гости са оштећењем вида који се ослањају на помоћ пса водича због тог правила такође не могу да уђу у ресторан. Прилагодба за госте са псима водичима се сматра разумном јер не носи са собом било какву врсту трошка.

Шта је од докумената неопходно приложити уз образац жалбе?

Да би поступак разматрања и испитивања био што ефикаснији потребно је приложити копије свих докумената које не морају бити овјерене, а којима поткрепљујете наводе из своје жалбе. На основу ових докумената омбудсмани ће бити у могућности да употпуне битне елементе Ваших навода, те да Вам пруже и друге врсте смјерница за поступање.

На примјер, за другачије поступање приликом запошљавања као доказе за утврђивање основаности било би потребно приложити (зависно о доступности): оглас за попуњавање радног мјеста са критеријима, потврду о посланој пријави (ако се тражи), позив на разговор за посао (ако је достављен), одлуку о одабиру особе којој је дата предност (ако је доступна), те друге доступне документе.

На примјер, за другачије поступање у приступу правима о којима одлучују органи управе као доказе за утврђивање основаности било би потребно приложити (зависно о доступности): захтјев за приступ одређеном праву, одлуку првостепеног органа, копију жалбе на одлуку првостепеног органа, одлуку другостепеног органа.

На примјер, за другачије поступање које је утврђено одређеним прописом, односно критеријем потребно је доставити копију документа из којег је видљив текст тог прописа, односно критерија.

ЖАЛБА

ЛИЧНИ ПОДАЦИ подносиоца жалбе:

- ИМЕ _____
- ПРЕЗИМЕ _____
- ЗАНИМАЊЕ _____ ДАТУМ РОЂЕЊА _____
- АДРЕСА _____
- ДРЖАВА, ОПШТИНА И ГРАД _____
- ТЕЛ/ФАХ/Е-mail _____
- НАЦИОНАЛНОСТ (*није обавезно*) _____ ПОЛ _____

ПОДАЦИ О ПУНОМОЋНИКУ ИЛИ КОНТАКТ – ОСОБИ, УКОЛИКО ПОСТОЈИ:

- ИМЕ _____
- ПРЕЗИМЕ _____
- АДРЕСА _____
- ТЕЛЕФОН _____
- ФАХ/Е-mail _____

ПОДАЦИ О ОРГАНУ НА КОЈИ СЕ ЖАЛБА ОДНОСИ:

- Назив органа _____
- Сједиште органа _____
- ОЗНАКА ПРЕДМЕТА, уколико је поступак у току: _____
- Име и звање службеника на којег се жалба односи: _____

Уколико Вам је потребно, приликом попуњавања овог обрасца тражите помоћ особља Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.

ОПИС ДОГАЂАЈА КОЈИ СУ ДОВЕЛИ ДО ПОВРЕДЕ ВАШИХ ПРАВА И СЛОБОДА, РАЗЛОЗИ ВАШЕГ НЕЗАДОВОЉСТВА:

Молимо Вас да пишете читко и објасните свој проблем кратко и што је могуће јасније, наводећи околности, радње и доказе који поткрепљују Вашу тврдњу о кршењу права или неправилностима.

Приложите **КОПИЈЕ** свих документа којим доказујете ове своје тврдње (не морају бити овјерене).

Уколико сте се обраћали другим ОРГАНИМА или ИНСТИТУЦИЈАМА у вези са овим случајем, наведите:

- НАЗИВ ОРГАНА којем сте се обраћали _____

ЈЕСТЕ ЛИ САГЛАСНИ ДА СЕ ВАШЕ ИМЕ ОТКРИЈЕ У ТОКУ ПОСТУПКА:

Подносилац жалбе је дужан обавијестити Институцију омбудсмена о развоју предмета и промјенама које се односе на жалбу, као и о промјенама адресе и телефонског броја. Пропуст да доставите такве информације може довести до закључка да не желите да се настави са поступком по жалби.

Датум _____

Потпис _____

НАПОМЕНА:

Поступак који се води пред Институцијом омбудсмена је бесплатан.

И ДАЉЕ СТЕ ОБАВЕЗНИ КОРИСТИТИ РЕДОВНЕ ЗАКОНСКЕ ПРОЦЕДУРЕ И ПОШТОВАТИ РОКОВЕ УТВРЂЕНЕ ЗАКОНОМ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ПРАВНИХ СРЕДСТАВА ПРЕД СУДОВИМА И/ИЛИ ОРГАНИМА УПРАВЕ.